

Budynek szkoły w Pilaszowie pod koniec lat 40. XX w.; obecnie Muzeum Związku Nauczycielstwa Polskiego.

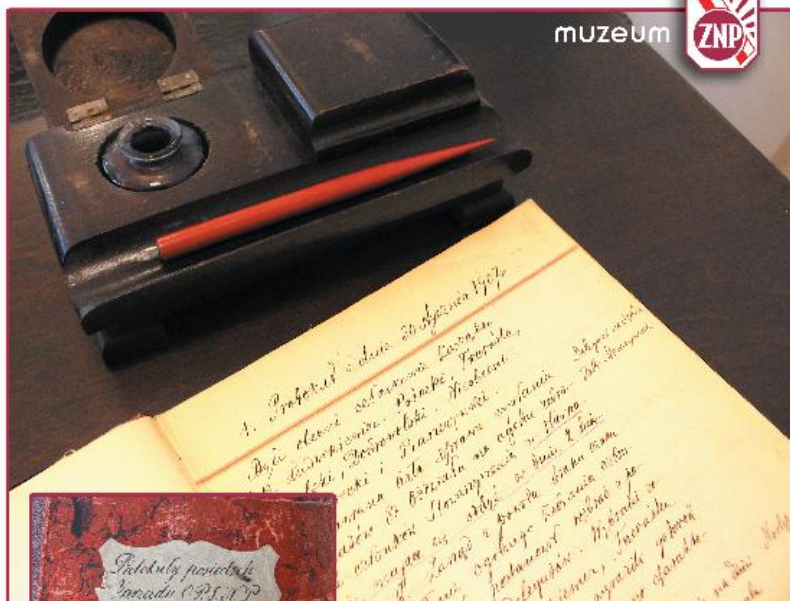

Muzeum Związku Nauczycielstwa Polskiego w Pilaszowie koło Łowicza mieści się w budynku dawnej szkoły, która 1 października 1905 roku stała się miejscem konspiracyjnego zjazdu nauczycieli szkół elementarnych z ówczesnego Królestwa Polskiego. Zjazd ten dał początek strukturze organizacyjnej ZNP na obszarze zaboru rosyjskiego; to właśnie w Pilaszowie, w czasie rewolucji 1905 r., jaka rozgorzała w imperium rosyjskim, utworzono Związek Nauczycieli Ludowych z Zygmuntem Nowickim na czele.

Uczestnicy zjazdu podjęli także odważne, historyczne postanowienie: wprowadzili w swoich szkołach naukę wszystkich przedmiotów w języku polskim, a miejsce historii Rosji zajęła zakazana dotąd historia Polski. W ciągu następnych tygodni do akcji zainicjowanej w Pilaszowie przyłączyli się masowo nauczyciele szkół z różnych zakątków Królestwa Polskiego; do lata 1906 r. wszystkie szkoły dla polskich dzieci prowadziły naukę w języku ojczystym. Władze carskie, zajęte tłumieniem rewolucji i zaskoczona skalą akcji polskich nauczycieli, zaakceptowały oddolnie wprowadzone zmiany. Był to znaczący sukces Polaków w marszu po wolność, jakże istotny dla przygotowania gruntu społecznego pod wydarzenia 1918 roku.

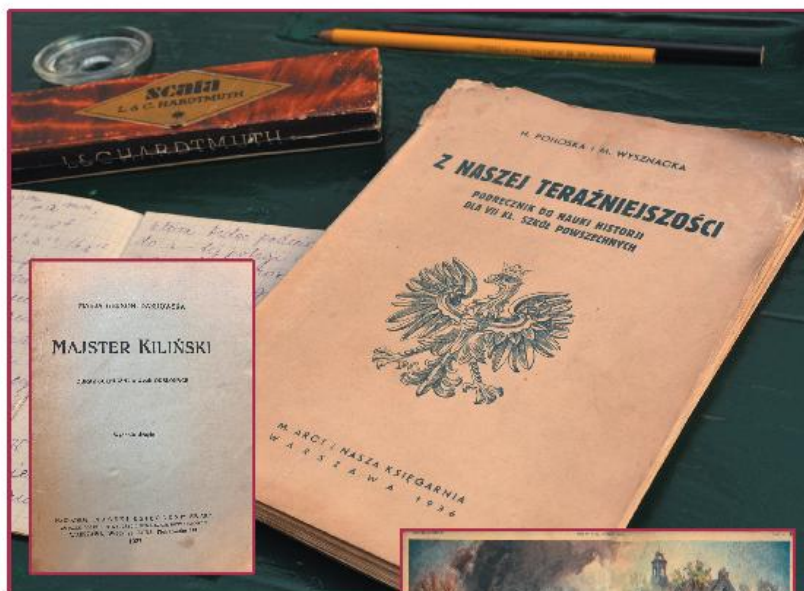

Dawna izba szkolna - miejsce konspiracyjnego zjazdu z 1905 r. Na zdjęciu obok Zygmunta Nowickiego, który przewodniczył obradom, wraz ze Stanisławem Najmołą, nauczycielem szkoły ludowej w Pilaszowie - gospodarzem zjazdu.

Najstarszym dokumentem związkowym w zbiorach Muzeum ZNP jest księga protokołów zarządu oddziału w Piotrkowie Trybunalskim, która rozpoczyna się wpisem ze stycznia 1907 r.

8

Na zdj. obok: karta z „Ilustracji Szkolnej” - czasopisma adresowanego do szkół, stanowiącego serię pomocy dydaktycznych w formie wielkoformatowych fotografii, reprodukcji i plansz edukacyjnych (wydawca: ZNP).

Historia

39

Sanatorium ZNP w Zakopanem
na kartach pocztowych z lat 20. i 30. XX wieku
(fragment kolekcji)

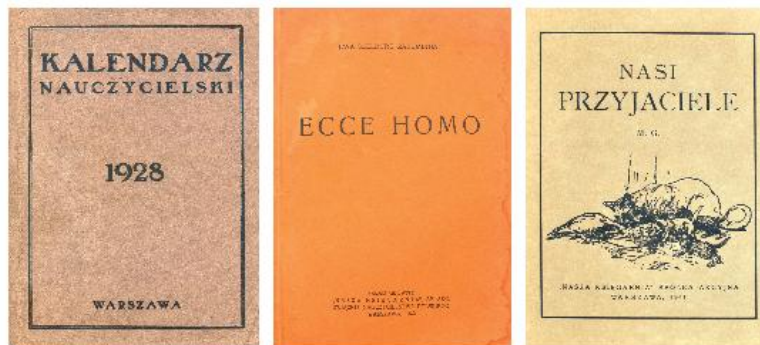

W odrodzonej Rzeczypospolitej dostarczenie dziesiątkom tysięcy nauczycieli i szkół książek niezbędnych w procesie edukacji i wychowania było nader ważnym zadaniem decydującym o efektywności oświaty. Wyzwanie było tym pilniejsze, że w 1919 r. wprowadzono powszechny obowiązek szkolny, a jednocześnie dotliwym problemem był brak należycie przygotowanych do pracy zawodowej nauczycieli. Literatura fachowa stwarzała perspektywę samodoskonalenia i poszerzenia kompetencji. Związek, rozumiejąc potrzeby środowiska, wyszedł im na przeciw, inicjując zakrojoną na szeroką skalę działalność wydawniczą. W 1921 r. powołano do życia wydawnictwo „Nasza Księgarnia” Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych. Spółka akcyjna, której większościowym udziałowcem stał się docelowo Związek, specjalizowała się w publikacjach dla nauczycieli, rodziców, dzieci i młodzieży.

Na zdj.: pierwsza monografia pedagogiczna, wydana przez Związek w 1920 r. - jeszcze przed założeniem „Naszej Księgarni”.

Logotypy wydawnictwa „Nasza Księgarnia” w okresie międzywojennym.

Związek rozpoczął wydawanie „Kalendarza nauczycielskiego” w 1927 r. Dominującą tematyką wydawnictwa było prawo oświatowe oraz zagadnienia teoretyczne. Zakazany przez cenzurę polityczną dramat sceniczny Ewy Szemberg-Zarembiny „Ecce Homo” został wydany drukiem przez „Naszą Księgarnię” w 1932 r. Decyzja o publikacji książki to jeden z wielu aktów odwagi i niezależności Związku wobec sanacyjnej dyktatury. Zbiór bajek „Nasi przyjaciele” Marii Gerson-Dąbrowskiej ukazał się w okupowanej przez Niemców Warszawie To bodaj jedyny przypadek, kiedy konspiracyjna publikacja związkowej „Naszej Księgarni” została oznaczona (przez niebezpieczną pomyłkę) autentycznym rokiem wydania - 1941. Inne książki były antydatowane, aby zapobiec dekonspiracji.

23

Rekonstrukcja izby szkolnej z lat 30. XX wieku - ekspozycja mebli, pomocy dydaktycznych, podręczników i przyrządów uczniowskich. Wystawa dedykowana jest organizatorom i realizatorom powszechnego nauczania, które wprowadzono w państwie polskim dekretem z 7 lutego 1919 r. W tym pionierskim dziele doniosłą rolę odegrał Związek Nauczycielstwa Polskiego, o czym przeczytają Państwo szerzej w opracowaniu pt. „ZNP dla Niepodległej” (Warszawa 2018).

32

Z kolekcji XX-wiecznych kalamarzy i przyborów do pisania: m.in. stałdówki z sygnaturą fabryki S. Majewskiego z lat 30.

35

muzeum

Geografia

Globus z wytwórni Julesa Lebegue'a datowany na schyłek XIX w. ukazuje ziemie polskie pod zaborami, co oddaje rzeczywistość geopolityczną czasów zjazdu w Piłskowie (1905). Co znamienne, francuscy kartografowie umieścili na mapie termin „Pologne” - Polska.

42